

TARAQQIYOT TADQIQOTLARI | ИССЛЕДОВАНИЯ РАЗВИТИЯ DEVELOPMENT STUDIES

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНЛАР | НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ КОНФЕРЕНЦИИ
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCES

Volume II, Issue-24, (December) 2024

Journal homepage: <https://inashr.uz/index.php/rid>

KARIMOVA Nargiza Yadgarovna

AFU (Alfraganus universiteti)

Iqtisodiyot kafedrasida o'qituvchisi

O'ZBEKISTON MILLIY IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYA QILISH SHAROITIDA INDUSTRIAL TADBIRKORLIKNING INVESTITSIYA SALOHİYATINI AMALGA OSHIRISH KONSEPSIYASI

ANNOTATSIYA

Maqolada O'zbekiston Respublikasi milliy iqtisodiyotining sanoat ishlab chiqarishi tarkibida kichik va xususiy tadbirkorlikning investitsiya salohiyatini ro'yobga chiqarish konsepsiyasi tizimli tahlil qilingan. Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish, birinchi navbatda, investitsiya salohiyatidan samarali foydalanish bilan bog'liq.

Maqolada kichik biznes va sanoatni rivojlantirishda mintaqaviy boshqaruv organlarining manfaatlari, shuningdek, investitsion ustunlikdan foydalanish tahlili keltirilgan. Tahlil natijasida kichik biznesning investitsiya jarayonlari samaradorligini baholashga mintaqaviy yondashuv bo'yicha takliflar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: investitsiyalar, investitsiya salohiyati, investitsiya dasturi, investitsiya faoliyati, milliy iqtisodiyot, sanoat salohiyati, modernizatsiya, mintaqaviy kichik biznesni boshqarish tizimlari.

O'zbekiston milliy iqtisodiyoti rivojlanishining hozirgi bosqichida tadbirkorlarning ishlab chiqarish sohasidagi raqobati kuchaymoqda. Bunday sharoitda ishlab chiqarish tadbirkorligi iqtisodiyot uchun strategik ahamiyatga ega. Ishlab chiqarish tadbirkorligining rivojlanishi takliflarni oshiradi, to'lovga qodir talabni rag'batlantiradi, mahsulot va xizmatlar sifatining o'sishiga ta'sir qiluvchi raqobatni kuchaytiradi, inflyatsiya sur'atlarining pasayishiga va narxlarning barqarorlashishiga yordam beradi. Ushbu sifatli o'zgarishlarning barchasi iqtisodiyotning investitsiya salohiyatini shakllantirish va undan samarali foydalanish jarayoni bilan bog'liq.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda qulay investitsiya muhiti shakllantirildi, xorijiy investorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish bo'yicha keng imtiyozlar, preferensiyalar va kafolatlar tizimi qonun bilan belgilandi. Natijada respublikada iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlari va sohalarida xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi 4,2 mingdan ortiq korxonalar tashkil etildi va muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatmoqda. Har yili 3,0 milliard AQSh dollaridan ortiq xorijiy investitsiyalar o'zlashtirilmoqda, asosan to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar, bu mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarning umumiy hajmining 26,6 foizidan ortig'ini tashkil etadi, bu xorijiy investorlarning respublika iqtisodiyotining barqarorligi va ishonchligiga, uning rivojlanish istiqbollari bo'lgan qiziqishi va ishonchining aniq dalilidir [1].

2011-yilda inqirozga qarshi chora-tadbirlar dasturi amalga oshirilganda, investitsiyalarni jalb qilish, birinchi navbatda, ichki resurslardan foydalanish hisobiga uy xo'jaligining etakchi asosiy tarmoqlarini jadal modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilash, transport va infratuzilma kommunikatsiyalarining kuchli zamonaviy tarmog'ini yanada rivojlantirish ustuvor yo'nalish bo'ldi.

Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish vazifalari, resurs va intellektual salohiyat bilan bog'liq holda sanoat investitsiya siyosatini asoslashga tizimli yondashuv sanoat tarmoqlarini rivojlantirishning strategik innovatsion va investitsiya ustuvorliklarini aniqlashga qodir bo'ladi. Shu munosabat bilan tarkibiy qayta qurish mintaqaviy tovar bozorlarini shakllantirish prognozlariga, sanoat ishlab chiqarishini davlat tomonidan tartibga solishning tarmoq va respublika bo'g'inlari tavsiyalariga, korxonalarining marketing xizmatlarining samarali ishlashiga asoslanishi kerak [2].

Kichik biznes ishlab chiqarish korxonalarini rivojlantirishning eng dolzarb masalalari kapitalning dastlabki to'planishi, me'yoriy-huquqiy baza va soliqqa tortish tizimini takomillashtirish, ichki bozorda talab tarkibini yaxshilash muammolarida namoyon bo'ladi. Shu munosabat bilan, tahlil shuni ko'rsatdiki, kichik biznes sohasidagi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari quyidagilardan iborat [3]:

- 1) barqaror ish sharoitlari;
- 2) bozorga kirish va chiqishni kafolatlaydigan minimal zarur tartibga solish;
- 3) tadbirkorning ijobiy ijtimoiy holati;
- 4) samarali monopoliyaga qarshi Qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyoti;
- 5) quyidagilar uchun maxsus qo'llab-quvvatlash dasturlari tadbirkorlarning ayrim guruhlari;
- 6) inflyatsiya darajasiga cheklovchi ta'sir (pul-kredit, fiskal, byudjet siyosati); muayyan mamlakat (ma'muriy) xatarlari nuqtai nazaridan xavf darajasi [4].

Shu bilan birga, davlat quyidagi hollarda tijorat kreditori sifatida harakat qilishi mumkin [5]:

- a) boshida qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari;
- b) tashqi bozorga kirishda;
- v) ijtimoiy siyosatni yumshatish zarurati.

Xususan, ushbu chora-tadbirlar quyidagilar bilan mumkin:

- 1) foiz stavkasini subsidiyalash;
- 2) qisman kafolatlar berish;
- 3) iqtisodiyotning ijtimoiy ahamiyatga ega tarmoqlari bo'yicha investitsiya loyihalarini kafolatlash.

Yuqoridagilarga asoslanib, quyidagi xulosalar chiqarish kerak:

1. Ishlab chiqarish sohasidagi investitsiya faoliyatini rivojlantirish korxonalar va mintaqalarning investitsiya resurslarining zarur manbalarini shakllantirish va ishlab chiqarish korxonalarini intensivlashtirish uchun samarali investitsiya vositalaridan foydalanish sohasidagi investitsiya imkoniyatlarini aniqlash va tuzishga kompleks yondashuv asosida mumkin.

2. Shakllangan sharoitda O'zbekistonda ishlab chiqarish tadbirkorligining investitsiya salohiyatini oshirish va undan samarali foydalanish ishlab chiqarish sohasidagi investitsiya resurslari taqchilligini bartaraf etish zarurati bilan bog'liq. Bu investitsiya kapitali egalarining oqilona xatti – harakatlariga va bir tomondan investitsiyalarning maqbul mexanizmlarini ishlab chiqishga qodir bo'lgan investitsiya tovarlariga, boshqa tomondan, investitsiya bozorida ularning to'siqsiz almashinuviga hissa qo'shadigan yuqori sifatli investitsiya mahsulotlarini taklif qilishga bog'liq.

3. O'z navbatida, ishlab chiqarish tadbirkorligining samaradorligini oshirish davlat tomonidan tartibga solish choralari oqilona birlashtirishga va davlat respublika, mintaqaviy va mahalliy darajada ishlab chiqarish sohasidagi investitsiya tadbirkorligini bevosita qo'llab-quvvatlashga bog'liq. Bozorni tartibga solishning asosiy chora-tadbirlari qatoriga to'g'ridan-to'g'ri subsidiyalardan maqsadli subvensiyalarga o'tish, byudjet va xususiy investitsiyalar hisobiga eng muhim ishlab chiqarish loyihalarini ko'p sub'ektki birgalikda moliyalashtirish, uzoq muddatli ishlab chiqarish loyihalarini kreditlash bilan shug'ullanadigan tijorat banklariga davlat va munitsipal kafolatlar berish, investorlar xavfini kamaytirish choralari ko'rish, xususan ularni davlat, investitsiya loyihalari o'rtasida qayta taqsimlash orqali. va sug'urta tashkilotlari.

4. Investitsiya resurslarini shakllantirish korxonalar va korporatsiyalarning investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish usullaridan tizimli foydalanish, yuridik va jismoniy shaxslarning jamg'armalari va jamg'armalarini ishlab chiqarish korxonalarining investitsiya resurslariga iqtisodiy jihatdan foydali transformatsiyasini tashkil etish, shu jumladan yangi texnika va texnologiyalarni rivojlantirishga mablag ' to'plash asosida mumkin.

5. Investitsiya faoliyatini rivojlantirishning samarali vositasi O'zbekiston mintaqalarining iqtisodiy va ijtimoiy ehtiyojlarini etarli darajada ta'minlashni hisobga olgan holda korxonalarining ishlab chiqarish loyihalarini ta'minlashda investitsiya manbalari va vositalarini mintaqaviy tashkil etish tizimi bo'lishi kerak. Shu maqsadda ishlab chiqarish korxonalarining turli xil investitsiya loyihalarini mintaqaning investitsiya imkoniyatlarini jalb qilishdan sinergik ta'sir olish nuqtai nazaridan tizimlashtirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Квинт В.Л. Стратегическое управление и экономика на глобальном формирующемся рынке. [Официальный перевод англоязычного оригинала]. – М.: Бизнес Атлас, 2018.
2. Квинт В.Л. Теория и практика стратегирования: дайджест. – Ташкент: «Tasvir», 2018.
3. Назаров Ш.Х. Гид по развитию регионов // Экономическое обозрение. 2019. № 4. – С. 22–30.
4. Научно-методические основы формирования стратегии социально-экономического развития регионов на долгосрочную перспективу // Препринт. ИПМИ, ПРООН, 2012.
5. Стратегия социально-экономического развития Андижанской области на долгосрочную перспективу // Препринт ИПМИ, ПРООН, GIZ, 2019.